

Lene Therese Teigen

TIDEN UTEN BØKER

Scenetekst

Skrevet med tilskudd fra Dramatikkens Hus, Stiftelsen Fritt Ord og Stikk/UD,
Samt to verksteder i 2017:
ved Teatro La Escena i Montevideo/Uruguay, januar og ved Dramatikkens Hus i Oslo/Norge i september.

© Lene Therese Teigen, therteig@online.no, +4791819119, www.houseofstories.no.

SITUASJONEN

Dette handler om mennesker fra et land der det i en del år har vært diktatur, og flere av personene i stykket har vært direkte involvert blant annet gjennom at de har blitt fengslet og/eller bodd i eksil utenfor hjemlandet sitt. Nå har det gått noen år og demokratiet er tilbakeført. Det er ikke tatt noe oppgjør med denne perioden i landet på nasjonalt nivå. Men hvordan forholde seg til det som har skjedd?

Hva skal glemmes? Hva skal huskes? Hvordan og hvorfor?

PERSONKONSTELLASJONENE

TIDEN UTEN BØKER er skrevet for fire skuespillere. Det er mulig å utvide antall medvirkende, men det må godkjennes av dramatikerens.

1. Kvinne 1, Mann, Kvinne 2 og Kvinne 3. De medvirkende er enkelte ganger seg selv på scenen, har noen kommentarer, ser på noen av hendelsene og glir inn og ut av de ulike personene og situasjonene de fremstiller. I tredje scene, forhørsscenen, er skuespillerne mer seg selv enn andre ganger. Innenfor grenser som bør legges på forhånd, kan skuespillerne improvisere nye spørsmål og svar for å kjenne på den her-og-nå situasjonen som enhver teaterforestilling jo er. Men det skal aldri bli tullete, og heller ikke klisjémessig farlig. Det overraskende er driveren.
2. Datteren Rita, mor Sofia og far Pedro. Ritas venninner Irene og Tatiana. I denne familien har begge foreldrene vært fengslet under perioden med diktatur. De har senere levd i eksil i et land langt borte, møtt hverandre der og fått datteren Rita. De flyttet tilbake til hjemlandet da det ble demokrati der. Rita har fått nye venninner tilbake i hjemlandet. Vi møter henne som 14-15 åring, 19-åring og som 30-åring.
3. Lydia og hennes mann Enrique, deres datter Aurora og Lydia som ung. Enrique ble fengslet da datteren var ett år gammel. Moren var helt ung og ble alene med datteren mens mannen var i fengsel.
4. Maria. Har vært fengslet under perioden med diktatur.
5. Hector, Eva og datteren. Hector jobbet i militæret under perioden med diktatur. Ektefellen Eva kunne ikke få barn, så Hector skaffet dem en datter. Datteren er taus.

PERSONER

Kvinne 1: Sofia, Tatiana, Lydia

Mann: Pedro, Enrique, Hector

Kvinne 2: Rita, Ung Lydia, Datter

Kvinne 3: Irene, Aurora, Maria, Eva

ROMMET

Her er det lyst, nesten hvitt, og det finnes en hvit stol i en hvit drøm og det finnes ikke vegger her i drømmen, bare et slags grunnlag som strekker seg ut – som om det er et uendelig, glatt og åpent underlag, det er vel akkurat som det verken er ute eller inne, som om det verken er fast grunn eller flytende. Som om alt er i forandring fra noe annet og til noe annet.

FELLES HANDLINGER

Gjennom scenene finner/lager de medvirkende papir og skriver på dem, for eksempel fra sigarett-esker. De skriver med liten skrift på tynne miniatyrark, for eksempel på rullingspapir eller det tynne papiret som ligger rundt sigaretter inne i pakken. Hovedsakelig skriver de medvirkende ned det som blir sagt i forestillingen, slik at dette skal huskes for ettertiden. Publikum skal få disse arkene, og til slutt bestemme om de skal kastes eller gjemmes eller tilgjengeliggjøres.

DEN HJEMMESTRIKKETE GENSEREN

Den unge Lydia strikker. Først en genser til datteren Aurora sin bamse. Bamsen får senere genseren på seg. Så en helt identisk barnegenser som hun blir ferdig med å strikke underveis. Endelig skal det også finnes en lik strikkegenser som Aurora kan ha på seg helt til slutt, som om hun har på seg barnegenseren, og har spolt tiden tilbake slik at kroppen hennes er forminsknet.

MUSIKKEN

Tangomusikken kan byttes ut med andre rytmer. Eller ikke være så veldig tangoaktig. Uansett: Ingen show-off tango!

En brudekledd jente snurrer langsomt rundt sin egen akse – en spilledåsedrøm. Dette er Rita.

En kvinne og en mann er plutselig også i rommet. Alle snurrer langsomt rundt, som om de er i hver sin drøm – i hver sin verden av hukommelse – og glemsel. De beveger seg langsomt og begrenset av hva kroppene tillater, hva sårene de bærer gir dem mulighet til. Bevegelsene viser både sensualitet og lengsel, men de er fremdeles vendt innover, de er i hver sin indre verden.

Kvinne 1 kommer, og går målbevisst mot publikum, hun holder en liten rull med papir dekket i plast, viser den til publikum.

KVINNE 1

Jeg husker –

Men så er det som om denne energien imploderer, for hun har ikke ord; det stopper.

MANN

Ja?

Hun ser på mannen, som om hun søker hjelp, så til publikum igjen.

KVINNE 1 (tar sats på nytt)

Jeg husker –

Hun holder plastrullen opp mot publikum og løfter igjen blikket mot publikum og det virker igjen som om hun vil si noe, men hun får det bare ikke ut. Mannen kommer, han får plastrullen av Kvinne 1, og hun setter seg blant publikum. Mannen viser plastrullen til publikum.

MANN

Jeg husker –

Så ingenting mer – Han legger plastrullen fra seg, slik at den er synlig for publikum, høytidelig, som om det er et rituale.

Bruden snurrer langsomt.

BRUDEN/RITA (snurrer og stopper, snurrer og stopper)

Jeg husker ... ingenting ... ingenting ... intenting

BRUDEN/RITA (forts.)

Mamma og pappa har ikke fortalt meg noen ting,
bare at de var i fengsel, fordi de trodde på noe annet –
Ikke noe mer
Og jeg ser og ser og ser, at det er mer,
Men hva skal jeg si?
Jeg er forlovet
Vi skal snart gifte oss, få barn, egen familie
Må rydde vekk alt grumset.

Kvinne 3/Maria kommer. Hun ser på det som skjer. Tar opp en sigarettpakke og tenner seg en røyk. Slenger fra seg sigarettpakken.

Rita plukker opp plastrullen, som om hun skal rydde, men er i tvil om hva hun skal gjøre med den, ser på mannen (faren) som om hun ville ha spurt - hva er dette?

MANNEN

Rita. Ikke –

Mannen tar rullen fra Rita, og legger den forsiktig tilbake uten å si noe. I det hun snur seg for å gå, dulter hun tilfeldigvis borti ham slik at han holder på å miste balansen.

BRUDEN/RITA (Ier idet hun forsvinner)

Pappa, da ... jeg drømmer jo bare ...

MARIA

Vi balanserer mellom fortid og nåtid.
Mellom glemsel og hukommelse.
Ikke for mye eller for lite av noe –
Man blir syk.
Av minner, av det som har skjedd,
av taushet.
Jeg snakka og snakka og snakka
om alt som hadde hendt.
Jeg kunne ha skrevet bok, sa jeg da.
Så slutta jeg å snakke.
Nå ser jeg det på kroppene til folk.

Maria finner seg også en plass blant publikum, der Sofia allerede er. Sofia begynner plutselig å snakke – til sidemannen først, så til flere og flere.

SOFIA

Jeg sier: "Jeg husker",

og da hører jeg med en gang: "Glem det".

Jeg sier: "jeg husker ikke, det er tåkelagt" –

Da hører jeg: "Ikke glem".

Nå snakker Sofia direkte til mannen, og han lytter oppmerksomt på henne.

SOFIA (forts.)

Når jeg sover og du våkner og du skal på jobb, eller lage en kaffe til oss, og du går rolig ut av soverommet:

Vær så snill å la døren stå åpen, la meg få puste.

Ikke gå fra meg med lukket dør –

2

SITT EGET LYKKELIGE LIV

Mannen/Pedro tar opp plastrullen og ser igjen på publikum. Han spretter den opp, og tynne papirark med miniatyrskrift flommer ut, han klarer ikke å holde på dem – de faller mot gulvet. Og i det han prøver å redde dem mister han balansen og så faller han så lang han er. Sofia reiser seg bekymret, baner seg vei til Pedro, mannen sin.

SOFIA (til publikum, på vei til Pedro)

Unnskyld meg, unnskyld – beklager.

PEDRO (samtidig)

Satan!

Han reiser seg møysommelig opp, skal igjen i gang med å si noe til publikum. Hva er det han vil si? Noe om papirene i plastrullen? Noe om hvordan det var i fengselet, eller noe om at det fremdeles hender han har søvnløse netter, netter der han ikke klarer å holde minnene på avstand. Men han vet ikke hvordan han skal si det. Sofia er framme hos ham og hjelper ham opp.

SOFIA (til Pedro)

Går det bra? Pedro?

Pedro dytter henne vekk, irritert.

PEDRO

Jada. Ikke ... Det går bra.

SOFIA

Legen sa at du skal være forsiktig. Knærne er jo så svake, du risikerer å måtte sitte i rullestol –

PEDRO

Jeg går ikke med stakk.

SOFIA

Du må ta det forsiktig.

PEDRO

Glem det.

To jenter er i bakgrunnen, de hvisker og kniser. Det er datteren Rita og den nye venninnen Irene, de er sånn fjorten-femten år og står tett sammen og snakker lavt.

SOFIA

Hun sa at du må trene.

PEDRO

Det vet jeg.

SOFIA

Det blir for mye følelser for deg. Jeg skulle ha gjort det.

PEDRO

Jeg ville gjøre det –

SOFIA

Du må begynne å bruke den krykken –

PEDRO

... og jeg gjorde det.

De to jentene ler høyt. Fortsetter å hviske, nå er det enda høyere. Pedro har tydelig vondt.

SOFIA

Det så jeg.

Nå kommer hun med den nye venninnen. Ikke vis henne at det gjør vondt, ikke gjør det.

PEDRO

Så lenge du ikke snakker om det, så.

SOFIA

Det er flaut for henne. Vi har jo blitt enige om at hun skal få leve sitt eget liv.

PEDRO

Sitt eget lykkelige liv. Du glemte lykkelig.

Mer latter fra jentene, de kommer.

SOFIA

Det fortjener hun.

RITA

Vi skal gå og bade.

PEDRO

Bra. (til Irene) Hei.

IRENE (hilser først på Pedro, så på Sofia)

Hei, Irene. Irene.

SOFIA

Hei.

RITA

Hvor er badedrakten min? Den er borte. Jeg har sett overalt.

IRENE (hvisker til Rita)

Spør om det i skapet.

RITA

Hysj.

SOFIA (på vakt)

Har du vært i skapet mitt?

RITA (lyver)

Nei.

SOFIA

Rita?

RITA

Jeg har ikke det.

Irene undertrykker latter. Rita sender henne et drepende blikk.

RITA (forts.)

Jeg lette etter badedrakten, ikke sant. Jeg fant den jo ikke!

PEDRO

La henne få en ny en.

SOFIA

Vil du kjøpe en ny?

RITA

Jeg kunne tenke meg en rød en.

IRENE

Det vil se flott ut i det blå havet.

RITA

Ikke sant? Veldig bra. (til faren) Har du vondt i kneet igjen?

PEDRO

Neida. Har bare vridd det litt. Det er ingenting.

RITA (engstelig, til Sofia)

Hva er det med kneet hans, da, mamma?

SOFIA (gir Rita penger)

Ingenting. Her.

RITA (veldig glad og overrasket)

Tusen takk!

Rita og Irene går, ler.

RITA (til Irene, idet de går)

Vet du, jeg drømte at jeg skulle gifte meg – med den brudekjolen!

Jentene fniser igjen, synes tydeligvis det var en helt absurd drøm.

SOFIA

Født i en annen verden, det er det hun er. Og vi. Forholdet vårt. Det var der det ble oss, skjønner du?

Vi skulle blitt. Det hadde vært lettere. Det vi startet der skulle fortsatt der.

Hun virker nesten redd ... der var hun bekymringsløs.

Vi hadde kjempet for anstendige liv, så jeg tenkte at vi kunne leve de livene der. For hennes skyld.

PEDRO

Vi hadde jo lovet hverandre å reise hjem når det ble mulig.

SOFIA

Men for henne var jo hjemme der.

Pedro ser mørkt på henne.

PEDRO

Det er her vi hører til og det er her det er en jobb å gjøre.

SOFIA

Som du er for svak til å drive med.

PEDRO

Hadde vi blitt kunne jo du ha sluppet å ha dårlig samvittighet for at du ikke gjør noe.

SOFIA

Hva gjør du da? Snakker med de gamle gutta, er det nok?

Sofia tar sigarettpakken som Maria kastet fra seg tidligere og fikler med den, river den langsomt og systematisk fra hverandre. Pedro står og ser på henne, mørk i blikket.

3 FORHØR

De tre forhørene ligner svært, men er ulike rytmisk – det går fortere og fortere for hvert forhør, og det ulogiske blir også tydeligere. De medvirkende velger selv om de vil snakke sant, som seg selv, eller som en av personene de spiller, men de må starte med å svare sitt eget navn. Det skal ha like mye preg av personlighetstester i ukeblader som av et seriøst forhør hos militæret/politiet. Skuespilleren som verken forhører eller blir forhørt kan ta notater.

Kvinne 2 er den unge Lydia. Hun strikker på en liten bamsegenser av garn fra et stort rødt garnnøste mens hun ser på forhørene.

KVINNE 3 forhører MANN

Navn: (Skuespillerens eget navn)
Alder: (Valgfritt)
Kjønn: (Det som er sant)
Adresse: (En adresse fra stedet der man spiller)
Sivil status: (Gift/skilt/enslig)
Søsken: (Fornavn som man finner på, evt. ingen, evt. døde)
Kjæreste: ... Det er hemmelig, (evt. svarer ikke, evt. et navn)
Rødmer du: (Må velge ja eller nei)
Nasjonalitet: (Svarer ikke)
Yrke: Skuespiller. (eller arkitekt)
Favorittfarge: (Valgfritt)
Passiv eller aktiv personlighet: Aktiv.
Hva slags narkotika bruker du: Nei.
Røyker du: (Ja/nei)
Hvor mange sigaretter pr dag: (Sannheten, eller løgn)
Trener: Litt.
Spiser du kjøtt: Ja.
Spiser du grønnsaker: Ja.
Sukker: Ja.

KVINNE 3 FORHØRER MANN (forts.)

Vet du at sukker er dårlig for deg: Ja.

Nasjonalitet: (Det man føler seg som)

//

Nasjonalitet: (Velger land/regioner hvor familie/foreldre kommer fra opprinnelig.)

Nasjonalitet: (Tier.)

//

Politisk parti: Politisk parti?

(Rask) Spiser du fisk: Ja.

(Rask) Politisk parti: Det har du ikke noe med

/

Medlem av organisasjoner? Nei (lyver).

Hvor ofte trener du: To ganger i uka (evt. 3-4.)

To ganger?: Ok. Én. Som oftest én. (evt 2)

Politisk parti: Det ... nei.

Politisk parti: (Taushet.)

Favorittskuespiller: (Skuespilleren velger selv.)

Hvor ofte dusjer du? En gang om dagen.

Spiser du salt?: Ja.

Politisk parti: ... Nei -

Politisk tilhørighet: (Svarer ikke.)

MANN forhører KVINNE 1

Navn: (Skuespillerens eget navn)

Alder: (Valgfritt)

Kjønn: (Det som er sant)

Adresse: (En adresse fra stedet der man spiller)

Sivil status: (Gift/skilt/enslig)

Søsken: (løgn eller sannhet)

Barn: (løgn eller sannhet)

Kjæreste: ... Det er hemmelig, (evt. svarer ikke, evt. et navn)

Rødmer du: (Må velge ja eller nei)

Nasjonalitet: (Svarer ikke)

Yrke: Student.

Student. Sikker? (Ja/nei/svarer ikke)

Hva slags narkotika bruker du: Hva?

Narkotika? Nei.

Røyker du: (Ja/nei)

MANN forhører KVINNE 1 (forts.)

Hvor mange sigaretter pr dag: (Sannheten, eller en løgn)

Spiser du kjøtt: Ja.

Sukker: Ja.

Nasjonalitet: (Det man føler seg som)

//

Nasjonalitet: (Velger land/regioner hvor familie/foreldre kommer fra opprinnelig)

Nasjonalitet: (Tier)

//

Politisk parti: Politisk parti?

Favorittskuespiller: (Fritt valg)

Hvor var du i går? Hjemme.

Favorittfarge? (Valgfritt)

Hele dagen? Ja.

(Rask) Politisk parti: Det har du ikke noe med (evt. svarer ikke)

/

Medlem av organisasjon? Nei (lyver).

Hvor ofte trener du: To ganger i uka (evt. 3-4))

To ganger?: Ok. Én. Som oftest én. (evt 2)

Politisk parti: Det ... nei.

Politisk parti: (Taushet.)

Hvor ofte dusjer du? En gang om dagen.

Dusjet du i går? Ja.

Vet du at salt er dårlig for deg: Ja.

Hvor var du i går? Hjemme.

Adresse: (Samme som tidligere)

KVINNE 1 forhører KVINNE 3

Navn: (Svarer enten sitt eget navn, eller en av de andre skuespillernes navn)

Alder: (Valgfritt)

Adresse: (Den samme som KVINNE 1 svarte rett før)

Sivil status: Singel.

Kjæreste: ... Nei.

Har du noen gang vært utro: Nei.

Hva gjorde du i dag tidlig: Hva?

I morges: ... Jogget.

Nasjonalitet: (Svarer ikke)

Yrke: Journalist.

KVINNE 1 forhører KVINNE 3 (forts.)

Favorittfarge: (Valgfritt)
Favorittmat: (Valgfritt)
Nasjonalitet: (Det man føler seg som)
Vet du at røyking dreper: Ja.
Hvor mye røyker du? Ikke i det hele tatt.
Ikke? (svarer ikke)
//
Nasjonalitet: (Velger land/regioner hvor familie/foreldre kommer fra opprinnelig.)
Nasjonalitet: (Usikker, velger å tie.)
//
Politisk parti: Politisk parti?
Favorittkuespiller: (Fritt valg, løgn eller sannhet)
Hvor var du i går? Hjemme.
(Rask) Politisk parti: Det har du ikke noe med.
Hele dagen? Ja.
/
Medlem av organisasjon: Nei (lyver).
Så du løper: Ja.
Hvor ofte: Tre-fire ganger i uka.
Fire: Ja ... Eller noen ganger kanskje to ...
Hvor jogger du: (bruker for lang tid.)
(rask) Hvor: I nabolaget.
Hvor ofte dusjer du: En gang om dagen.
Politisk parti: (Taushet.)
Sukker: Nei.
Salt: Ja.
Politisk organisasjon: (Taushet.)

4 SÅ LITE I FORHOLD

Den unge Lydia holder en hjemmelaget bamse i hendene – strikketøyet og det kjempestore røde garnnøstet ligger ved siden av henne.

Paret Enrique og Lydia ser på den unge Lydia som snakker, lytter til henne – som om de ser tilbake på fortiden sin.

Kanskje skriver de noe av det hun sier ned på de tynne små arkene.

Etter hvert drar datteren Aurora garn fra morens nøste utover.

UNG LYDIA (til publikum)

Hva skulle jeg si til datteren min? At det var vanlig med fedre som satt i fengsel?

De andre barnas fedre var jo hjemme, de fleste.

I hvert fall når de ikke var på arbeid

Eller hos mammaen sin, eller med brødre, fedre, onkler

Hva skulle jeg si til henne da?

Ettårsdagen. Da var vi sammen alle tre. Ett, nitten og tjue år gamle.

På toårsdagen var hun og jeg alene. Jeg klippet ut en liten krone til prinsessen min, og hadde strikket en liten bamse og fylt den med bomull. Den var rød, myk og fin og hun ble så glad. Senere tok hun den med seg til fengselet for å vise den til pappaen sin. Hun satt med den i fanget på bussen og sa: "Pappa, se!"

Aurora tar nå bamsegenseren som er blitt ferdig og kler på bamsen, viser den til Enrique.

AURORA

Pappa, se!

UNG LYDIA

På den tredje fødselsdagen var det bare hun og jeg.

Og på den fjerde.

Den femte bursdagen hennes var ved en tilfeldighet en av de få dagene vi fikk besøke pappaen i fengselet, der det var så strengt at jeg visste at om vi nå har kjørt disse tre timene med buss er det godt mulig at vi må reise tre timer tilbake uten å ha sett ham – men jenta har jo fødselsdag, det kan ikke skje.

Men det gjorde det.

Den sjette –

Den sjuende fødselsdagen feiret vi i det nye hjemlandet vårt –

//

Nei, nå vil jeg ikke tenke på det –

Den unge Lydia og Aurora møtes i landskapet med garnkaoset og forsøker å få garnet nøstet opp – men det skaper bare mer kaos. Enrique finner bamsen i kaoset og gir den til Aurora.

AURORA

Jeg skjønnte jo ikke hva hun gjorde, jeg tenkte bare på ham. På han som hadde det så jævlig.

Nå forstår jeg at hun også var en helt.

(Peker på Lydia) Her er helten min. Hun som holdt det gående. Hun som tålte alt.

Enrique kommer til Lydia.

LYDIA

Jeg husker ingenting.

AURORA

Joda, mamma. Jeg vet du husker noe –

Enrique leser på miniatyrarkene, etterhvert gir han dem til Lydia, men hun bare krøller dem sammen og kaster dem uten å lese. Aurora plukker dem opp, glatter dem ut og prøver å lese.

LYDIA

Men det jeg husker er ikke noe verdt. Det var så lite i forhold til hans minner. Så sterke, så forferdelige. I forhold til de andre. Jeg går her og tenker, og – Nei, minnene er liksom ikke verdt noe – Nei, Aurora, ikke i forhold til –

AURORA (målløs)

Hva?

LYDIA

Alt dette blir liksom så lite.

AURORA

Men det var jo vårt liv.

LYDIA

Hva?

AURORA

Vårt liv.

LYDIA

Kanskje at ... at ... det de husker er så mye mer. Du ser det på dem. Smerte. Noen ganger til og med angst. Fremdeles.

AURORA

Og så?

LYDIA

Hva blir mine minner i forhold?

AURORA

Men det er det eneste vi kan forholde oss til.

Jeg husker pappa sa –

Jeg kan ikke ha vært mer en fire-fem år, mamma og jeg besøkte ham. Det var en halv time. Jeg husker lukten.

//

Han sa: "Jeg er pappaen din".

Nesten som om han ville minne seg selv om det, har jeg tenkt senere, for ordene kvernet og kvernet rundt i hodet mitt. Om og om igjen i alle disse årene.

ENRIQUE

"Jeg er pappaen din".

AURORA

Hvorfor sa han det?

Jeg visste jo at han var faren min.

ENRIQUE

Hver gang du skulle komme tegnet jeg kort til deg og skrev vers til deg, som du fikk med deg hjem. De ble stemplet med godkjent av sensuren, og så fikk du dem.

Enrique leser fra et av miniatyrarkene. Kanskje Aurora også leser.

ENRIQUE (forts.)

"Lille datter, husets solstråle, du ler og ler

Latteren i øynene dine lyser opp verden

Le så mye at lyset når helt fram til meg"

LYDIA (til publikum)

Jeg ventet og ventet og ventet. Ventet på at han skulle dø, ventet på at han skulle frigis, ventet på at vi skulle reise i eksil, ventet på at han skulle dø –

/

Ventet på at foreldrene hans skulle tilgi meg, ventet på å dra på besøk, ventet på bussen, på posten, på at hun skulle bli stor, på at han skulle dø eller overleve, på at faren hans skulle se på meg, på penger til mat, på jobb, på å legge henne, på å ta henne opp, på å levere henne, på barnevakten, på kvelden, på morgenen, på at årene skulle gå, på at han skulle frigis eller dø –

Ventet på at hun skulle bli større, ventet på at han skulle komme tilbake til meg slik at livet mitt kunne fortsette.

/

Hvorfor skal jeg huske den tiden som bare var venting og smerte, angst og venting?

MARIA

Jeg bodde på et pensjonat midt i den store byen. Ante ikke hvor jeg skulle gå, jeg var jo på flukt rett og slett. Skulle ikke bli oppdaga, og sånn var det med vennene også. Og dermed hadde vi mista hverandre, og jeg bare håpet å finne dem, at de en dag skulle stå foran meg på gata, eller i stua på det pensjonatet eller hva vet jeg. Jeg visste ikke hvor noen var. Vi var flere som bodde på det pensjonat. I samme situasjon.

Så vi var forsiktige med å blande oss, både med hverandre og andre. Forsiktige med alt.

/

Det var to eldre kvinner som leide et av rommene. De holdt seg alltid for seg selv. Bodde der sammen med to barn i fire-fem års alderen. Barna var så søte, liksom forskremt. Husker de blikkene. Store øyne. Jeg ville snakke med dem, muntre dem litt opp. Men damene sendte barna inn på rommet, og dro seg unna. "Så søte de er", sa jeg. "Er det barnebarna?".

"Vi bare passer dem", svarte damene, unnvikende, bare gikk, smatt inn på rommet sitt. Tok med seg brett med mat. Slutta å vise seg.

Vi bare passer dem ... Stakkars barn.

//

Stakkars foreldrene deres.

Rita plukker opp ark fra gulvet, også arkene som falt ned da Pedro åpnet plastrullen.

Mens Rita snakker er Eva ute i landskapet som systematisk går gjennom gamle gulnede aviser og slenger dem fra seg når hun tydeligvis ikke finner det hun leter etter.

Kvinne 1 og Mann noterer og følger med når Rita snakker.

RITA (til publikum)

Jeg husker da jeg var liten

Jeg fikk gå i mammas skap,

Lette frem gamle bokser med kjeder og ringer

Jeg husker –

Husker at hun sa du kan gå i den boksen og i den boksen,

Men den nederst i skapet, under skoene, den skal du ikke røre.

Aldri.

Jeg spurte ikke hva som var der.

MANN

Hvorfor ikke?

RITA

Hun var så alvorlig. Kanskje det var det.

Jeg husker at jeg ville spørre moren min om den tiden hun var fengslet.

Om hun var utsatt for tortur.

Hun var jo det. Jeg vet jo det. Jeg skjønte det jo.

Jeg tenker på det. Ser det for meg. Det er nesten så jeg kjenner hvordan det var.

Jeg må slutte

Med å tenke sånn

Tenke på det

MANN

Spurte du?

RITA

Nei. Jeg turte ikke. Var redd for –

At det skulle få henne til å begynne å tenke. Bli rar –

Mannen tar arkene fra henne, viser dem til publikum.

KVINNE 1

Skulle bare låne en rull med tape, skulle bare hente en stiftmaskin –

Jeg husker at hun sa "Ikke den skuffen, der skal du ikke gå"

Men da var jeg var liten –

7

VI ELSKER HENNE JO

Eva tørker hendene og kommer til ektemannen Hector. Nå er landskapet et kaos av garn og gulnede aviser.

EVA

Hector?

Hector rister på hodet.

EVA (forts.)

Hun oppfører seg rarere og rarere.

HECTOR

Det er bare sånn hun er.

EVA

Vi må si det til henne.

HECTOR

Hun har da alltid vært sånn. Litt ubehjelpelig.

EVA

Det vet du ikke ... Vi vet ikke hvordan hun ... hva hun -

HECTOR

Hun trengte noen som oss.

EVA

Men tenk hvis det er noe arvelig, en eller annen sykdom, noe vi ikke vet noe om -

HECTOR

Vi fikk da vite alt.

EVA

Vi? Du!

HECTOR

Vi elsker henne jo -

EVA

Nettopp. Vi må si det.

HECTOR

Hva da?

EVA

Husker du ingenting? Husker du ikke hvor mye hun gråt? Alle timene med gråt?
Hun satt med bena trukket opp mot haken - den bittelillejenta, og gråt -

HECTOR

Det gikk over. Hun har hatt det bra. Veldig bra.

EVA

Ja. Ingen kunne elske henne som oss. Som vi har gjort. Gitt henne det vi har gitt henne.
Men hun er så merkelig ...

HECTOR

Hun er helt normal.

EVA

Du kjenner henne ikke.

HECTOR

Slutt.

EVA

Du var ikke der.

HECTOR

Eva -

EVA

Jobbet hele tiden -

HECTOR

Hadde det ikke vært for meg -

//

Du som ikke kunne få -

Jeg ga deg det barnet du ikke kunne få.

//

Glem det.

EVA

Hva gjorde du mot dem?

HECTOR

Ingenting.

EVA

Men du visste noe. Du var alltid så merkelig da du kom hjem. Helt stiv i ansiktet. Sånn.

Datteren kommer (Kvinne2). De merker det ikke. Hun ser på dem, grå i ansiktet.

EVA (forts.)

Sånn. Uttrykksløs.

HECTOR

Ingenting.

EVA

Følelsesløs.

Hector tar tak i Eva – det anes at han har mye aggresjon i seg, selv om det ikke kommer til uttrykk ellers.

HECTOR

Glem det!

De oppdager datteren. Hector slipper Eva, og Eva løper til datteren og klemmer henne.

EVA

Jenta mi.

Datteren er ubevegelig. Lar seg bli klemt, ser på dem med fjerne, mistenksomme øyne.

8

HAPPY HAPPY SHOPPING FAMILY

Tre venninner, Rita, Irene og Tatiana, hjemme hos Rita. Kanskje de er fjorten-femten.

Pedro, Ritas far er der, men ikke sammen med jentene.

IRENE

Si noe, da! Rita, si noe da!

RITA

Jeg snakker ikke med noen om det.

TATIANA

Hva da?

IRENE (til Tatiana)

Aldri.

TATIANA

Om hva?

Rita vil gjerne dele hemmeligheten sin, men tør ikke. Foreldrene snakker ikke med henne, så hun er også ganske usikker på hva det egentlig er som har skjedd med dem.

RITA

Moren og faren min.

IRENE (til Tatiana)

Før hun ble født, ikke sant.

TATIANA

Snakker du ikke om det i det hele tatt? (til Irene) Gjør hun ikke? (til Rita) Det gjør du!

IRENE

Nei, det gjør hun ikke.

RITA (dramatisk, vil liksom dele en hemmelighet)

Moren og faren min -

IRENE (hvisker til Tatiana)

Det var en som bare forsvant -

TATIANA (hvisker, til Irene)

Hæ? Forsvant?

IRENE

Hysj - (høyt, til Tatiana, men slik at Rita skal høre.) De var i fengsel.

RITA

De ble kjempetynne.

IRENE

Hallo! De ble torturert. Det har du sagt!

RITA

Hold opp.

TATIANA (til Irene)

Hold opp, da.

RITA (til Irene)

Så slutt da!

TATIANA (til Rita)

Synes du det er ekkelt?

IRENE (til Tatiana)

De holdt på å dø asså. Det er du som plager henne!

TATIANA

Jeg?

RITA (til Irene)

Det er du som gjør det nå, faktisk.

IRENE (til Tatiana)

Det var du som sa det var ekkelt. Ok, vi driter det 'a.

(til Rita) Skal vi gå i skapet på soverommet til foreldrene dine?

RITA

Er du gæern!?

IRENE

Du er så kjip. Fortell, da!

RITA

Hva da?

IRENE

At du ikke er født her og sånn. At de ble kjent i utlandet og at du ble født og at dere bodde der. Fortell om alt, om hva de gjorde før det.

RITA (prøver seriøst å fortelle noe, til begge)

Det er ganske ...

IRENE (bryter, til Tatiana)

Foreldrene hennes var i fengsel, det er helt sant. (til Rita): Stakkars deg.

TATIANA

Hva hadde de gjort 'a? Drept noen? (ler)

RITA (overlegen)

De kjempet for høyere lønninger og sånt.

IRENE

Du kan ikke forandre verden fra et fengsel!

RITA

Det kan man vel.

IRENE

"Det kan man vel". Hva vet du om det 'a? Du har jo sagt at faren din ikke har sagt noe om det!

TATIANA

Har han ikke?

RITA

Det er ikke så lett å snakke da, hvis man har opplevd sånne ting.

IRENE

"Sånne ting"?

TATIANA (til Rita)

Moren din 'a?

IRENE (til Tatiana)

Har moren eller faren din vært i fengsel, eller?

TATIANA

Det har de i hvert fall ikke.

IRENE (til Rita)

Si noe da!

TATIANA (til Rita)

Fortell!

Irene og Tatiana truer Rita slik at hun forflytter seg, og de nærmer seg Pedro. Rita går baklengs, snubler i alt på gulvet, så opp igjen, videre bakover – nærmere og nærmere Pedro som følger med, faretruende rolig.

PEDRO

Hva er det som foregår?

RITA

Ingenting.

PEDRO

Er det noen her?

RITA (dytter Pedro bort)

Det er bare noen venninner, pappa. Ikke kom. Ikke snakk. Ikke –

Rita snur seg mot jentene, later som ingenting, får dem til å gå bort fra Pedro.

TATIANA

Hva var det?

RITA

Ingenting.

Pedro ser på dem, ganske stille, litt skummel. Han begynner å gå frem og tilbake - frem og tilbake, på vakt, og samtidig hvileløs.

IRENE (leker, til Rita og Tatiana)

Dette er fortiden.

TATIANA (finner på, med stor innlevelse, til Rita)

Akkurat som du er moren din.

IRENE

De kommer til å plage deg.

TATIANA

Tvinge deg til å snakke.

IRENE

Man må tie.

TATIANA

Og smile!

RITA

Ikke skjelve. Ikke smile. Bare tie.

PEDRO (roper, mens han går frem og tilbake lenger borte)

Hva holder du på med?

RITA

Ingenting.

IRENE

Ikke smile. Bare tie.

RITA

Ikke skjelve. Beholde roen.

IRENE

Ha is i magen!

De ler i overmøt og galskap.

RITA

Ja. Is i magen og holde kjeft.

TATIANA

Man må late som ingenting.

IRENE (til Tatiana)

Ta henne.

De to jentene holder Rita som om de er hennes fangevoktere. Tatiana fniser.

IRENE

Snakk! Navn? Adresse?

TATIANA

Liker du sukker?

IRENE

Mobilnummer?

Rita holder kjeft. De presser henne brutalt ned på kne, holder armene bak ryggen hennes, rått og brutalt. Irene ber Tatiana ta bilder med mobiltelefonen. Selfie med offeret. De ler og synger skingrende en barnesang mens de plager henne, og skriker igjen: Navn, adresse, mobilnummer, og andre spørsmål vi kjenner igjen fra forhøret. Men Rita svarer ikke. Irene ber Tatiana tvinge Ritas munn opp. Rita skriker noe uforståelig, det virker ikke som lek, så de blir overrasket og slipper henne brått. Hun faller sammen. De prøver å få henne på beina, men hun er slapp.

PEDRO

Hva skjer?

IRENE

(uskyldig): Ingenting. (til Tatiana, hvisker): Hva er det med henne 'a? Faen og. Skal vi si noe til faren eller?

TATIANA (hvisker)

Det skal vi i hvert fall ikke.

Rita setter seg opp.

IRENE

Rita! Hallo – hva er det 'a? Var du redd for at vi skulle torturere deg på ordentlig, eller?

RITA

Kutt ut Irene, du vet ingenting.

Rita rister alt av seg, og omstiller seg. Irene og Tatiana er redde. Rita er klar på nytt.

RITA

Skal vi begynne på nytt?

Irene og Tatiana nikker tvilende.

RITA (forts.)

Jeg begynner. Jeg husker at ...

IRENE

Det i skapet!

RITA (vil ikke høre)

Jeg dro til shopping-senteret i dag, ville kjøpe meg ny badedrakt.

En rød badedrakt i det blå havet.

Min idé var å –

IRENE (til Tatiana)

Det var min idé.

RITA (ser på Irene – triumferer)

Å forlate alt og bare svømme.

IRENE

Blått hav, blå himmel. Rød badedrakt. Perfekt kombinasjon.

TATIANA

Forlate alt?

RITA (vil skremme)

Alt for alltid. En rød stripe av blod skulle ligge etter meg der jeg svømte, svakere og svakere, i det uendelig dype blå havet. Den svære blanke kniven sank sakte nedover mot dypet under meg og til slutt hadde jeg ikke flere krefter, livet ebbet ut og jeg klarte ikke lenger å holde meg på overflaten ...

IRENE

Hvorfor er du ikke død nå da?

TATIANA

Hvor er badedrakten?

IRENE

Du kjøpte den ikke en gang!

RITA

Nei. Bygningen var veldig kjent. Jeg gikk frem, planen var jo å gå inn. Jeg tenkte at jeg skulle ta rollen som kunde ... Men så kunne jeg ikke språket.

TATIANA (finner på)

Så du prøvde deg på kinesisk!

RITA

Nei, dumma. Jeg kunne ikke kommunisere med noen uansett. De snakket helt merkelig.

TATIANA

Hæ? Inne i shopping-senteret?

IRENE

Men vet du det ikke? Hun klarte ikke å være kunde der inne, på det stedet, skjønner du vel.

RITA (veslevoksen)

Jeg ble en fremmed, en som ikke forstår geografien eller språket.

TATIANA

Språket?

RITA

Shoppingsenter-språket.

IRENE

Hallo! Vet du ingenting? Faren hennes var der.

TATIANA

Og shoppet?

IRENE

Åhh - Det har ikke vært shopping-senter der alltid, for å si det sånn. Før var det fengsel, tenk. Er det ingen som vet det, eller? Seriøst?

Liksom happy happy shopping family – Det er vel det de vil ha. Nå.

TATIANA (tviler)

Det står ikke noe sted at det var fengsel der, akkurat. Sikker?

IRENE

Dødssikker! (ler) Oi, her er et skilt, liksom: "Så gutten min, vil du ha is og nye leker, eller skal vi lese litt om at det har vært fengsel her?"

RITA

Hvem satt i den cellen der de selger is?

TATIANA

Så det var der han var?

RITA

Han gikk ut for å kjøpe røyk, og så tok de han. En han jobbet sammen med hadde blitt torturert til å si navnet hans. Tyste.

TATIANA (forstår ikke ordet)

Tyste?

IRENE

Ut for å kjøpe røyk, så synd.

En av de andre kommer med en stakk til Pedro – han vil ikke ha den, men etter hvert bruker han den likevel.

PEDRO (til publikum):

Ingen spør.

Det er så stort, som en egen verden –

En verdensdel jeg har vært i

Et mørkt kontinent

Som ingen skal til, som ingen interesserer seg for

Alt det der, sier de, eller tenker de, tror jeg

Alt det forferdelige

Det er over nå. Det må glemmes.

Men det var så mye mer.

Historier, vennskap, hemmeligheter, redsler –

Livet var så sterkt, og annerledes, og –

Bare alt vi klarte å gjøre selv om

Selv om -

Alt. Styrken vår.

//

Ja, jeg går litt rart. Jeg ser dårlig, jeg løper litt merkelig

Men vet du hvorfor?

Vil du høre hvorfor?

Så blir jeg sint, eller føler meg provosert.

Og da er det best å tie.

MARIA

Jeg ble tatt.

Jeg visste at jeg ikke skulle skjelve.

Gjennom korridorene.

En dør opp og igjen. En til.

Gjennom korridorene.

De skulle skremme meg. Og det gjorde de.

De klarte den, for alltid.

Vi gikk bare forbi. En dør åpna seg,

MARIA (forts.)

Tilfeldig –

Det skrek i hengslene, i hvert fall nok til at jeg snudde meg

At all min oppmerksomhet ble retta mot en dør som ble slått på vidt gap, akkurat da.

De hang der inne. Mange kvinner.

Hengt opp –

Armene bundet over hodet, og hengt opp. Sånn.

EN AV DE ANDRE

Sånn?

Alle løfter armene opp over hodet som om de henger etter hendene og albuene.

MARIA

Ja. Sånn. Jeg tror ikke de bevega seg. Jeg hørte ingen lyder heller. Kanskje fordi jeg fikk sjokk, ikke vet jeg.

(Hun skjelver)

De tok meg videre. Gjennom korridoren. Den lysegrønne fargen (gyser).

Lot som om de ikke visste at jeg hadde sett det.

Som om det ikke var en trussel.

De nakne kroppene som hang der

Som om de var dyr,

Slakt.

Fratatt menneskelighet.

EN AV DE ANDRE

Helt nakne?

MARIA

Bare bind for øynene.

"Noe som er galt, frøken? Vi skal bare stille noen spørsmål, frøken."

De åpna en annen dør. Ba meg gå inn, sette meg.

Jeg gjorde det. Skalv ikke.

Og jeg fikk gå.

Den gangen fikk jeg gå. Jeg visste jo ingenting. Hadde ikke noe å si.

Ingenting.

Pedro står oppreist, har krykken sin. Noen ganger ser det ut til at beina hans vil gi etter, men han står i det.

PEDRO

Som om jeg har levd flere liv

Vært på flere reiser

Selv de som vil vel, selv de

Vil ikke vite dette,

At vi vet noe de ikke vet, at våre erfaringer gjør oss til -

Hadde det vært bedre om vi døde?

Vi overlevde helvetet

"Fortell oss om helvetet!"

Ja, så gjorde vi det kanskje.

Men det ble for mye, jeg sensurerte meg selv

Mer for hver gang

Fordi det er flaut

Ubehagelig for andre hva min kropp har gjennomgått

Kan det være mulig?

Og så føler jeg en slags skam også -

Fordi jeg ikke snakker,

Fordi jeg ikke forteller alt

Som om jeg burde gjøre det for å hedre de som er borte -

Ja, de voldtok meg,

Ja, de lot meg krabbe rundt i bæsj og tiss

Ja, jeg lå der og de slo et tau rundt testiklene mine

og dro meg opp til stående med det samme tauet -

Ja, jeg hadde bind for øynene, hette over hodet

Slik at de skulle glemme at jeg var et menneske

Slik at jeg ikke skulle se hvem som utførte disse umenneskelige gjerningene

Ja, jeg fikk picana electrica i ræva, også, og -

Ja, det var min kropp.

//

Og etterpå vasket jeg den inn med såpe

Lot den tørke i vinden, badet den i havet,

Klatret opp på de høyeste fjellene

Så utover landskapet,

lot verden omfavne meg igjen -

Den unge Lydia som strikker en barnegenser, identisk med genseren som bamsen nå har på seg. Aurora kommer til den unge moren og tar bamsen, klemmer den. Unge Lydia stryker henne over hodet, kjærtegner håret hennes, fortsetter å strikke.

AURORA (til publikum)

Mammas hånd var ... den holdt så hardt –
Hun løftet meg opp og klemte meg inntil seg
Og hjertet hennes dunket
Og hun var våt av svette
Og ... skalv.
Og jeg så ... (leter etter mer, for hun vil huske, men klarer det ikke).

*Moren strikker, Aurora kler genseren av bamsen, og på igjen. Vil huske.
Lydia og Enrique kommer sammen, de hører på henne, som om de ser tilbake.*

AURORA (forts.)

Det første jeg husker ... er kirken.
Tante og jeg som er der.
Kirken og de militære henger liksom sammen. Alt er hemmelig.
"Ikke si til mamma at jeg tar deg med i kirken",
Ikke si til de andre at pappa er i fengsel,
Ikke snakk
Ikke husk
Ikke lage lyd
I kirken med tante som pustet så rolig og stille
det var et slags sukk gjennom hele det store rommet
og alle marsjerte med korte skritt og laget et lite beskjedent kors foran seg
Og jeg –
Jeg husker ... lukten av svette og sko og jord og det dunkle
Og mammas hånd,
og pappa som hadde så smale fingre.
Hva spiste han egentlig,
Hva ga de han å spise?
Smile og være stille, sa tante.
Ikke si noe –
Ingenting.

Ser på den unge Lydia som strikker, snakker direkte til henne:

AURORA (forts.)

Jeg husker ikke det smilet.

Den unge moren smiler til Aurora. Så ser Aurora Lydia og Enrique, foreldrene slik de er i nåtid. Lydia steller i stand og gjør det hyggelig. Men Aurora er ikke del av foreldrenes fellesskap, hun er bare en betrakter. Enrique stryker Lydia over hodet, kjærtegnrer håret hennes.

ENRIQUE (til publikum og de andre)

Det var en varm høstdag – litt sent på ettermiddagen må det ha vært, for det var sent da de kom etter oss. Jeg møtte en kamerat på gaten, en som sa at nå må du komme deg unna. Nå vet de hvem du er. Men familien min – Jeg kan ikke det, jeg må hente dem, jeg har jo tross alt en liten datter.

En liten datter.

Og jeg dro hjem.

Lydia dekker over alt som ligger utover gulvet med et teppe eller en duk.

ENRIQUE (forts.)

Og – Jeg husker ... lukten av brent menneske, jeg husker ...

LYDIA

Glem det. Slutt –

Vi skal spise. Her - jeg har laget yndlingsmaten din -

Du må glede deg over alt som er godt. Det er over.

ENRIQUE

Så kom de og skulle ta oss, og vi hadde akkurat rullet å tette igjen alle spor. Lagt alt som skulle gjemmes i avlukker i gulvet, lagt tepper og klær rundt dokumentene og våpnene, trelemmer øverst. Så det ikke skulle høres når man gikk på gulvet. At noe var unormalt. Vi hadde gått frem og tilbake på gulvet og trampet, stoppet, sjekket lyd:

Han tramper på teppet Lydia har lagt utover. Tramper, stopper og lytter.

Mens han tramper prøver hun å rydde alt innunder teppet. Etterhvert tramper også hun, kanskje de to andre også.

ENRIQUE (forts.)

Høres det normalt ut? Er det noen som helst mulighet for at det kan høres galt ut?

Trampe, stoppe, lytte.

ENRIQUE (forts.)

Trampe, stoppe, lytte.

Trampe, stoppe, lytte.

Så kommer de stormende inn – Og hva gjør hun da? Ettåringen som akkurat har lært å gå.

Trampe, stoppe, lytte –

Trampe, stoppe, lytte –

Han ler. Lydia ler så smått.

ENRIQUE (forts.)

//

Så ble vi tatt.

LYDIA

Alle tre.

/

Hun smiler ikke på noen av bildene fra barndommen, er du klar over det?

De ser på hverandre en lang stund.

ENRIQUE

Du støttet meg.

LYDIA

Jeg gjorde det. Jeg gjør det ennå. Og nå skal vi spise.

Han omfavner henne. Lydia følger med – Han leder henne i en slags dans i stillheten, men så mister han nesten balansen og hun støtter ham. De humrer.

Den unge Lydia gjør seg ferdig med den lille barnegenserens – gir den til Aurora.

AURORA (til publikum)

Jeg husker at jeg hadde den på meg! Jeg kjenner meg selv på innsiden av denne lille genseren.

(til bamsen) Og deg hadde jeg under armen.

Den unge Lydia ler – Lydia og Enrique kommer nærmere, smiler de også.

AURORA (forts.)

Gikk sikkert med korte barneskritt, men i mitt minne strener vi av gårde med lange skritt, bamsen og jeg, på vei for å finne pappa, for å si at nå måtte han komme hjem.

Mamma må ha vært livredd da hun kom løpende og fant meg like nede i veien.

LYDIA

Livredd.

AURORA

Tenk at jeg kan huske hvordan det er å ha på seg denne genseren!

Den unge Lydia går. Aurora ser hjelpeløs på foreldrene sine.

ENRIQUE

Hun var så liten.

LYDIA

Så veldig, veldig liten.

13

MAMMAS SKAP / 2

De medvirkende trækker rundt på teppet og legger merke til alt som ligger under overflaten.

RITA (med miniatyrarkene i hendene)

Skulle bare låne en rull med tape, skulle bare hente en stiftmaskin –

Jeg husker at hun sa "Ikke det skapet, der skal du ikke gå"

SOFIA (i situasjonen)

Hva er det du gjør? Ikke rør – Du får jo ikke lov!

RITA

Men det var før – mamma, nå er jeg stor.

Hva er så farlig?

SOFIA (forsiktig)

Det hører til på utstilling.

RITA

Hvorfor har du ikke fortalt dette?

SOFIA

Men det var for din skyld, ungen min, for din skyld –

Hun får seg ikke til å si mer – Sofia og Rita ser lenge på hverandre. Alt er stille.

RITA (til publikum)

Ikke den tausheten, bare ikke den. Jeg er vokst opp med den, med redselen for å spørre, redselen for å få vite, Redselen for alt som er der – som jeg ikke vet noe om.

For det er der jo? Mamma!?

Mannen med noen miniatyrark.

MANN

Se hva jeg fant! Se på disse arkene –

Jeg fant dem i pappas skrivebord

Skulle bare låne en rull med tape, Skulle bare hente en stiftmaskin

Jeg husker at han sa –

KVINNE 3

Ikke den skuffen,

Der skal du ikke gå

Men det var da jeg var liten

Ikke nå

MANN

Det skulle vært på utstilling, sa han til meg.

Fortell, sa jeg.

SOFIA (med de tettskrevne miniatyrarkene)

Ryggen bøyd over de syltynne arkene,

De bittesmå bokstavene, inne på toalettet, med lys fra en av gluggene høyt oppe –

En som står vakt, en som skriver –

RITA

Men hvorfor er de her? På soverommet?

Rita, mann og kvinne 3, viser frem arkene og leverer dem til folk i publikum.

RITA (til hver især)

Se her, forsiktig, de er så tynne – se de små bokstavene - se!

MANN (ad lib)

Se – send videre, send videre –

KVINNE 3 (ad lib)

Se her – skal vi kaste dem?

RITA (ad lib)

Se her – send videre –

SOFIA

Forsiktig!

RITA (viser til én i publikum)

Han kan få se nå, send videre! Og du – send videre!

Skal vi kaste dem?

MANN

Gjemme dem?

RITA

Hva skal vi gjøre?

KVINNE 3

De lå i en boks i skapet hennes, jeg var jo liten, forsto ingenting. Bare lån kjedene mine, de gamle solbrillene, sa hun.

SOFIA

Bare ikke gå i den boksen. Den må du aldri røre.

MANN

Men nå gjorde jeg det likevel, for den boksen kan ikke lenger stå inne i det skapet inne på det soverommet –

RITA

De lå i boksen i skapet hennes. Snart er de mine. Hva skal jeg gjøre?

Arkene sendes rundt i publikum. Sofia ser bekymret på.

SOFIA (vil ha dem tilbake, snakker til enkelte i publikum)

Forsiktig! La meg få det arket.

Tar tilbake et av miniatyrarkene fra en person.

RITA (til Sofia)

Så les da!

SOFIA (til publikum)

Hvorfor skal jeg tvinges til å snakke om dette?

(irritert, til Rita): Hva gjør jeg her på denne scenen?

RITA (til Sofia)

Dette er livet, mamma. Dette er din scene.

Det er ingenting å gjøre med det.

Her er jeg. Her er du.

14

HJERTET SA STOPP

Sofia leser arket hun står med i hånden, gir det til Rita. Rita leser, og ser opp idet Hector finner uniformsfrakken under teppet. Sofia samler arkene hun selv har skrevet i de forrige scenene.

RITA (leser høyt)

Jeg husker at jeg alltid var redd, alltid.

Hector tar på seg frakken. Rita gir lappen til Hector. Han leser den fort og kaster den. De andre blir en del av publikum.

HECTOR

Jeg husker at jeg alltid var redd, alltid.

At jeg tok på meg uniformen, og visste at hvis ikke jeg tar dem, så tar de meg. Det er "krig", sa sjefene, en krig vi må vinne. Vi som vet bedre. Disse menneskene er gale. Det er ungdommer med forvrengte frihetsidealer, som vil ødelegge samfunnet, ødelegge for oss. Det er folk som ikke aner hva som er realitetene. Fantaster som tror vi kan dele penger som ikke finnes.

/

Du er ikke en svak liten dritt, er du vel? Vis oss at du kan si tydelig fra at dette tolererer vi ikke. Kan du det?

Kan du gjøre det eller er du svak?

Jeg var ikke svak. Ikke redd.

Aldri redd. Det hører barndommen til.

//

Nå er jeg en helt annen person. Jeg har satt en tykk svart strek over hele perioden.

Det ble for ensporet.

"Jeg kommer til å ta livet av meg".

Gang på gang på gang.

Det var hun som ville ha barn. Jeg gjorde henne en tjeneste. Hun kunne ikke fikse en ting.

Damer – så vinglete. Så ville hun, og så ville hun ikke.

/

Så kom prinsessen vår, og der måtte hun bare trå til. Det var det beste for alle.

Men hun klarte ikke å leve med hemmeligheten, det ble verre og verre.

Det var sikkert det beste for henne. Kort prosess. Det klarte hun bra.

Piller. Ingen forsto det.

Det var hjertet som sa stopp.

/

Datteren er der plutselig, ser på ham, sier ingenting. Han merker henne ikke.

HECTOR (forts.)

(gråter) Jeg har mistet henne. Jeg har mistet henne. Jeg har mistet henne.

Han ser opp, ser datteren.

HECTOR (forts.)

Og datteren vår ...

Datteren ser lenge på ham før hun snur seg og går – han står og ser etter henne.

Hector er som en slags silhuett, fremdeles med uniformsfrakken på seg.

MARIA

En soldat i silhuett idet de sprenger opp døra vår.

Fullmånen skinner inn i rommet fra døra, rett bak soldaten,

lyser opp rommet så det er kaldt og blått. Han står der med maskingeværet rettet mot meg

og jeg setter meg opp i senga vår i soverommet innenfor stua –

gnir meg i øynene, og idet jeg reiser meg slår angsten inn i magen.

Barbeint på gulvet som bader i iskaldt måneskinn.

Og soldatene som tramper inn: velter, dytter, skyver,

Slår,

Og leter og leter og leter,

og jeg tar på trøya, buksa og skoene,

Sier de må være stille;

Nabobarna sover –

men nei –

//

Seinere – det jeg så gjennom gluggen høyt oppe på veggen i cella –

En måne –

Og jeg så for meg han som sto der med maskinpistolen,

det satt på netthinna og blikket mitt vek ikke fra den lille gluggen med lys.

De lot meg sitte lenge i den cella. Lenge.

Det ødela øynene mine.

//

Og da jeg så ham stå der i døråpninga med månen bak seg, tenkte jeg på kvinnene jeg hadde sett gjennom den døra den første gangen de tok meg, og jeg visste at nå var det alvor. Nå var det meg.

Skyt meg nå, tenkte jeg: Ikke la meg komme levende til noe fengsel.

Ikke det –

Ikke jeg –

Sofia ruller sammen flere av miniatyrarkene hun har samlet sammen og knytter en fin silkesløyfe rundt rullen.

Rita og Irene kommer, de er rundt nitten år gamle. Sofia ser dem ikke med en gang. Pedro er tilstede, med litt avstand.

RITA

Jeg ble jo født der, og det var et helt annet land, en annen verden. Det var akkurat som vi var i to helt forskjellige verdener.

IRENE

Ble de ikke kjent der da?

RITA

Det hjalp ingenting. De var herfra begge to, ikke sant.

IRENE

Snakket de ikke med deg?

RITA

Joda. Men de snakket bare om sånne vanlige ting. Bare – "Hva vil du ha til frokost?", "Skal vi gå i svømmehallen?". Sånt.

IRENE

"Vi er glade i deg"?

RITA

Det klarte de.

IRENE

De ville kanskje ikke si noe siden du var for liten til å forstå?

RITA

Sikkert.

IRENE

For man kan jo egentlig ikke snakke med et barn om de tingene.

RITA

Man kan fort bli for stor også. Til ikke å bry seg liksom. Ha nok med seg selv.

IRENE

Har de ikke fortalt deg noe om hvordan de ble torturert?

Rita oppdager Sofia.

RITA

Hysj.

Rita gjør sterke tegn til Irene om å holde kjeft. Mimer at hun skjærer over sin egen hals osv. Sofia kommer, har med seg miniatyrarkene med silkesløyfe rundt.

SOFIA

Så dette er min scene?

RITA

Ja. Eller – akkurat nå er den vel min, eller vår. (henviser til Irene).

SOFIA (vil gå)

Greit.

RITA

Mamma. Stopp. Snu deg.

Sofia snur seg, holder pakken med silkebånd rundt.

RITA (forts.)

Scenen er din. Vær så god.

IRENE

Vær så god.

//

SOFIA (til Rita)

Vi er like gamle. Du og jeg. Nitten år.

Irene fniser. Sofia er allerede inne i historien sin, er kanskje litt "rar".

RITA (ler, korrigerer moren)

Irene og jeg er nitten!

SOFIA

Nitten! Jeg må dra i hui og hast fra der jeg bor med kjæresten min.

RITA

Pappa da, eller?

SOFIA

En annen.

Vi må dra fordi vi har fått vite at de er etter oss. Jeg hadde jo bare vært på noen møter. Og han – ingenting.

Pedro stønner.

RITA

Hva slags møter?

SOFIA

Nei ... Om bedre lønninger, arbeidstider. Streiker. Rettferdighet. Og så ... så var de etter oss. Meg. Jeg trengte et sted å gjemme meg så jeg dro hjem til foreldrene mine og spurte om å få bo hjemme en stund.

Irene blir en del av publikum. Pedro forflytter seg.

SOFIA (forts.)

"Vær så snill, mamma!"

Jeg sto på trappa og mamma sto i døråpninga:

"Nei", svarte hun.

"Vær så snill, slipp meg inn!"

"NEI"

"NEI"

"NEI"

Mamma var redd, og bak henne sto pappa, redd og feig:

"NEI"

"NEI"

"NEI"

Og jeg snudde,

Og jeg gikk ned den trappa

Og jeg gråt

Og jeg tørket de tårene

Og det trengte jeg

SOFIA (forts.)

Og jeg fikk hjelp av en snill mann i organisasjonen;
En som forsto at jeg måtte få et sted å bo, bli tatt vare på.

*Sofia avslutter. Hun kikker på miniatyrarkene med sløyfe som hun har holdt i hånden – Gir dem til Rita.
Pedro kommer nærmere, han har stokken med seg, men støtter seg ikke på den.*

RITA

Pappa, si noe du også. (Inkluderer publikum). Fortell oss noe.

PEDRO

Ikke nå.

RITA

Jo, det som skjedde da vi flyttet tilbake hit. Ta den.

Pedro vil ikke snakke.

RITA (forts., til Irene og publikum)

En dag, på gata, sa han hei til en som så veldig kjent ut.

"Hallo",

Hvordan har du det, tenkte han til og med, vennlig.

Så sto det plutselig klart for ham –

Rita begynner å bevege seg baklengs, med redde oppsperrede øyne.

RITA (forts.)

Gjenkjennelse, forskrekkelse –

Rita rygger, på det ujevne underlaget mister hun balansen og Irene løper til, holder henne, forsøker å få henne til å stå oppreist.

IRENE

Hva kjente han igjen?

Rita løsriver seg, står oppreist – står nå foran Pedro, faren sin. Er trassig, vil fortelle, selv om hun vet at det opprører ham at hun forteller dette nå.

RITA

Mannen fra fortiden. Hans egen torturist.

IRENE

Det er det verste jeg har hørt.

PEDRO (dytter Irene unna)

Hvorfor forteller du dette til henne?

RITA

Hun er venninnen min.

PEDRO

Det er min historie.

RITA

Der tar du feil.

PEDRO

Hvordan våger du!

Sofia løper til, vil hjelpe Rita fordi hun tror Pedro kommer til å slå. Stiller seg mellom dem.

RITA

Den er ikke bare din.

PEDRO (til publikum og de andre)

Hva vet hun om mitt helvete?

SOFIA

Ta det med ro! Pedro!

Rita og Pedro går hver til sitt. Rita knytter opp silkesløyfen rundt miniatyrarkene og legger dem foran publikum. Leverer et par av dem ut til noen av dem som ser på.

Aurora kommer. Lydia hjelper henne å ta på seg en genser som er identisk med barnegenseren den unge Lydia strikket i barnestørrelse.

LYDIA (mens hun kler på Aurora)

Ventet på å legge henne, ventet på å ta henne opp, ventet på å levere henne, ventet på barnevakten, ventet på kvelden, ventet på morgenen, ventet på at årene skulle gå, ventet på at han skulle frigis eller dø, ventet på at hun skulle bli større, ventet på at han skulle komme tilbake til meg slik at livet mitt kunne fortsette.

Lydia plukker opp bamsen og gir den til unge Lydia, slik at hun kan gi den til datteren. Enrique og unge Lydia kommer, kanskje fra hver sin kant.

UNG LYDIA

Ventet på å legge meg, på å stå opp, på å besøke ham, på å få lov til å elske ham.

Hun gir bamsen til Aurora og stryker henne over håret.

UNG LYDIA (forts.)

Se, her er et kort fra pappa: "Nå sender jeg deg et stort kyss og en større klem. Og du, hvis du kan forstyrre mamma litt, så gi henne et kyss og en klem og si at jeg lengter masse."

AURORA

... så gi henne et kyss og en klem og si at jeg lengter masse.

UNG LYDIA (til Enrique)

Jeg lengter etter deg.

AURORA

Ventet på at mamma skulle slutte å vente.

Aurora har funnet den lille barnegenseren. Nå tar hun av seg den store barnegenseren, tar også genseren av bamsen og legger alle tre genserne på samme sted, som et rituale. Tider møtes. Ser på begge mødre sine.

AURORA

Mamma var ung, pen, glad -

LYDIA (glad)

Nå venter jeg bare på at han skal bli ferdig med avisen, eller komme hjem fra et møte.

Den unge Lydia ler lykkelig.

AURORA

Hun hadde en kjæreste og en baby

Men pappa var jo borte hele tiden – på jobb og i møter –

Viktige møter.

UNG LYDIA

Men han kom alltid hjem.

AURORA

Mamma var hjemme med babyen og ventet på pappa.

At han skulle komme hjem om kvelden.

UNG LYDIA

Han elsket oss.

AURORA

Han elsket meg. Det vet jeg. Han sang for meg.

Enrique nynner en vuggevis. Tar tak i hånden til den unge Lydia. Sangen blir umerkelig til en kjærlighetsvis.

AURORA (forts.)

Dytta dyna fint rundt meg –

UNG LYDIA

Han var så stor og så snill –

Enrique og den unge Lydia holder rundt hverandre.

LYDIA

Han elsket meg. Oss.

Hendene hans strøk deg over hodet –

UNG LYDIA

Lekte med håret ditt, med håret mitt –

LYDIA

De kloke øynene, så mild.

AURORA

Men så ...

Så var hun uheldig - for han ble borte på ordentlig.

Enrique slutter brått å synge.

LYDIA

Riktig riktig lenge.

Den unge Lydia vikler seg ut av Enriques favntak og plasserer Lydia hos ham i sitt sted. Unge Lydia går.

AURORA

"Men det snakker vi ikke mer om nå, ikke sant?" Det var det dere sa, alltid. "Nå er alt bra igjen, vennen. Nå må du stå opp, nå må du legge deg, nå må du spise frokost."

Noen ganger snakket dere med lave stemmer, men stoppet hver gang jeg kom. Jeg skjønnte jo at du ikke alltid hadde det bra. Etterpå. Men jeg fikk ikke vite noe. Ingenting!

ENRIQUE

Hvorfor spurte du ikke bare?

AURORA

Hva?

ENRIQUE

Hvorfor spør du ikke bare?

AURORA

Fordi ... Jeg er redd for at det skal bli for uhåndterlig.

ENRIQUE

Men nå vil jeg fortelle. Spør.

AURORA

Jeg er redd du vil fortelle meg generelle ting som innbyggertall, generaler og presidenter, USAs innblanding, og geografi og demografi og lønninger og streiker -

ENRIQUE

Bare spør om hva som helst.

AURORA

Men det jeg vil vite, pappa, det er hvordan du hadde det, hva du følte, hva som skjedde, hva som skjedde med vennene dine, med mamma. Alle de tingene som får deg til å bryte sammen -

Det er det jeg lurer på. Alt det som skal få meg til å forstå hvem du har vært for meg i mitt liv. Hvem du kan bli og hvem du ikke kan bli for meg. Hva er min familiehistorie?

Hvorfor er jeg den jeg er? Kan du svare meg på det?

LYDIA

Aurora ...

ENRIQUE (forstår ikke)

Hvorfor du er den du er?

AURORA (engasjert)

Tror du livet bare handler om politikk, pappa? Eller sosialt engasjement? Gjør du?

ENRIQUE

Nei.

AURORA

Det handler om oss. Og om mamma.

ENRIQUE

Hva anklager du meg egentlig for?

AURORA

Jeg kan ikke gå rundt hele livet synes synd på deg!

ENRIQUE

Synd på?

AURORA

Eller være redd for å si noe galt, da.

ENRIQUE

Hadde du visst hva jeg hadde opplevd da jeg var på din alder –

AURORA

Det skjønner jeg.

ENRIQUE (engasjert, veldig lik Aurora)

Du er bare opptatt av om du har råd til kjøpe deg et nytt par med høyhælte sko!

AURORA

Sko! Pappa ...

ENRIQUE

Gå på shoppingsenteret, gå inn i forbruksfengselet –

LYDIA (til Enrique)

Ta det rolig.

ENRIQUE (til Aurora)

La deg frivillig bli lukket inne i det helvetet. Gjør det.

AURORA

Det er ikke det vi diskuterer.

LYDIA

Vi skal ikke diskutere noe som helst.

AURORA

Nettopp! Ingenting. Ikke snakk om det. Akkurat som det er en skam!

Sånn har det alltid vært – du har ikke forandret deg i det hele tatt du mamma!

Aurora går.

ENRIQUE

Aurora!

Enrique vil gå etter henne, men Lydia stopper ham.

LYDIA

Hun kan ikke noe for at hun er ung,

ENRIQUE

Nei –

LYDIA

Hun er jo ikke personlig ansvarlig for kapitalismen –

ENRIQUE

Nei –

Lydia tar Enriques hånd – løfter den mot kinnet sitt.

LYDIA

Eller for hvilken tid hun er født inn i.

ENRIQUE

Ikke hun heller.

LYDIA

Vil du at hun skal bli aktivist?

ENRIQUE

Vil ikke du?

LYDIA

Jeg vil at hun skal få et godt liv. Hvis ikke hun får et godt liv, hva var da din innsats verdt?

ENRIQUE

Så hva er et godt liv?

LYDIA (kysser Enrique)

Dette.

Enrique kysser Lydia. De kysser.

18

TIDEN UTEN BØKER

ENRIQUE (til publikum)

Så mange ord, så mange sider med opplysninger, informasjon, hemmeligheter –

Jeg hadde hørt foredrag, diskutert og notert –

Vi hadde laget oversikter, registre, tabeller og skjemaer –

Men så tok de meg.

//

Først fikk vi ha bøker.

Cella mi var som et bibliotek.

Noen bøker var som de var, mens andre fikk ny påklledning.

Vi klippet ut originalsidene og limte inn ulovlige tekster bak uskyldige fasader ...

//

Og så kom tiden uten bøker –

Da alt vi leste ble feid unna, da alle forsøk på å kommunisere ble sensurert ned til minste detalj. Hvordan overleve da?

Aurora, er du her?

LYDIA

Hun hører deg nok.

ENRIQUE

Da skrev jeg ned alt jeg kunne.

Formler, datoer fra historiebøkene, forelesningene om filosofi og antropologi som jeg husket. Hva som hadde skjedd og hva som skjedde.

Alt vi husket ble notert på disse arkene - med miniatyrskrift

Vi delte det med de andre – vi smuglet det ut, inn til andre kamerater i andre fengsler -

Vi skrev ned alt vi mente noen burde få vite,

Da ble det viktig å skrive for å ha vært til,

Vi måtte gjemme det vi skrev,

Hvor som helst –

ENRIQUE (forts.)

(Ier) Jeg måtte være psykolog for å få de andre til å forstå at du ikke blir mindre mann om du har en plastrull i ræva...

Aurora kommer, lytter oppmerksom på Enrique.

ENRIQUE (forts., alvorlig igjen)

Å skrive det ned ble en måte å få tilværelsen til å henge sammen på.

Og nå husker jeg papiret, situasjonen, meg selv som skrev –

Hva jeg satt på, hvor jeg var –

Jeg husker at jeg husket.

//

Jeg husker at jeg var meg.

Jeg husker at jeg var trist, uten at jeg er trist.

Eller at jeg var glad, selv om jeg ikke er glad akkurat nå.

Eller sint. Eller ute av meg av sorg.

Alt lever videre i meg.

Og likevel –

At den mannen var meg er helt uforståelig.

Han var en helt annen person.

Enrique går.

19

BRUDEN

Det er ingen på scenen. Rita kommer, i brudekjolen, den ser brukt ut – ikke lenger skinnende hvit.

Hun plukker frem litt rødt garn fra ett sted, noen gamle aviser på et annet sted, miniatyrark, en plastrull, militærfrakken. Hun finner tingene halvveis under teppet, etter hvert løfter hun også på teppet for å dra tingene frem. Det ser ut som hun vandrer rundt i en forlatt slagmark.

RITA (til publikum mens hun finner ting)

Spare på det, eller kaste det?

Jeg kan jo ikke ha det hjemme. Ikke nå.

Ikke i mitt liv nå.

Jeg må rett og slett skape plass til et nytt liv –

Et lykkelig et

RITA (forts.)

Vil jo rydde vekk alt grumset,
(ler) Orker ikke all den sorgen –

Rita rydder energisk, før hun stopper – og snakker til publikum.

RITA (forts., til publikum)

Jeg er jo gift.

Skal ha barn.

En stor familie hadde jeg tenkt meg –

Et langbord med latter og bråk. "Send meg smøret", "har du hørt hva naboen gjorde?", "har dere gjort lekser?", "skal vi dra på stranda?", "dette smakte kjempegodt!", "kan du lære meg å bake?" Alt sånt.

Jeg vil at svarene mine skal være ja.

"Får jeg komme inn?"

"JA!"

(om alt rundt på gulvet:) Og så huske dette samtidig?

Rita leter frem noen av de gulnede avisene, blar raskt gjennom en eller to, som om hun tenker at hun kanskje vil finne noe der.

I bakgrunnen kommer Sofia, hun plukker også opp en gammel avis og blar i den, kaster den fra seg og tar en ny som hun saumfarer nøye, det ser ut som hun leter etter noe spesielt. Rita oppdager henne.

RITA (forts.)

Kanskje de ble så opptatt av å være normale, at de har glemte hva som var poenget med livet?

Sofia finner det hun leter etter – blir oppslukt av en artikkel og et bilde på en av sidene i avisen. Rita tar inn moren, bildet av moren, før hun igjen snakker til publikum.

RITA (forts.)

Ville jeg gjort det samme som mamma og pappa? Ville jeg turt det?

Jeg er redd jeg er feig.

SOFIA

Du velger ikke, det bare skjer.

Det må skje, ellers holder du ikke ut.

RITA

Men –

SOFIA

Ikke tenk på det –

Lev det livet du kan leve.

RITA

Det du ikke fikk, liksom?

Må jeg gjøre det for å betale gjelden på din smerte?

Sofia senker avisen hun har lest. Pedro kommer, med stakk. De tre ser på hverandre.

20

HAN HAR EKSISTERT, DET KAN JEG GARANTERE

PEDRO (tungt, nesten truende)

Det lukter innestengt her.

SOFIA

Vi får lufte da. Sett opp døren.

Pedro tar brått avisen ut av hendene hennes, ser på bildet.

SOFIA (forts.)

Hva gjør du?

PEDRO

Hvem er dette?

Sofia tar avisen.

SOFIA

Bare en jeg kjente en gang.

RITA

Hvem?

PEDRO

Er det han?

RITA

Han som forsvant?

PEDRO (innser at datteren har fått vite om han som forsvant)

Han som forsvant?

SOFIA

Kanskje det snart bare er jeg som husker ham.

Fotografiet minner jo om ham, men det er liksom ikke ham. Det er noe annet som er ham.

Sofia ser på bildet i avisen. Pedro stønner.

SOFIA (forts.)

Han finnes jo, hvis jeg husker ham.

Husker hvordan vi ble kjent.

Hva vi snakket om, hvordan dette ... spesielle mellom oss oppsto.

Sofia viser Rita bildet av en ung mann i den gamle avisen.

SOFIA (forts.)

Jeg husker ham som ganske sjenert først. Han sto lent opp mot et tre og røykte. Ville virke skjødesløs. Den gang tenkte jeg at han var avbalansert, en rolig person. En som klarte å være betrakter.

Men han var ikke rolig, det forsto jeg snart. Uroen hans handlet ikke om nervøsitet, det handlet om utålmodighet.

Der sto han og betraktet rolig og skjødesløst. Han kjente ikke en sjel –

Så jeg nikket til ham, tenkte at han må jo få se ett vennlig ansikt, om ikke annet. Ett ansikt som ikke bare er opptatt av seg og sitt. En vennlig person, tenkte jeg, det kan være meg nå. Jeg kan ta den rollen her, nå – overfor ham.

Og det gjorde jeg, og snart satt vi ved et av bordene og diskuterte rolig, sonderte terrenget egentlig, gikk høflig på utsiden av hele problemstillingen, kjente rolig på hvor den andres preferanser lå.

Etterhvert forsto jeg hvor lidenskapelig han var, hvordan han turde å stille de mest utenkelige spørsmål for å komme til bunns i problemet, og det var først da han gjorde seg opp en mening. Men han gestikulerte ikke før du hadde blitt kjent med ham.

Da ble vi kjærester.

//

Han har eksistert. Det kan jeg garantere dere.

RITA

Hva skjedde? Hvordan forsvant han?

SOFIA

De var ute etter meg og fant meg ikke. Så de tok ham, fikk jeg vite senere. For at jeg skulle savne ham og lete. For da ville de jo fått tak i meg. Det var jo ingen grunn til å ta ham!

Men jeg hadde gått under jorden, og fikk aldri vite noe om det. Ingen sa noe. Ingenting.

Rita tar rundt moren, trøster henne, som om det er hun som er moren.

RITA (trøster)

Mamma, mamma. Mamma, mamma.

Maria kommer fra plassen sin i publikum. Hun tar opp den siste sigaretten, tenner den og slenger fra seg pakken. Ser på dem.

SOFIA (til Pedro)

Han er en del av meg.

PEDRO

Endel?

SOFIA

Én del.

RITA (vil dempe ham på en kjærlig måte)

Pappa ...

Rita får moren og faren til å komme sammen. Prøver å legge armene rundt dem begge, trøster dem samtidig.

RITA (forts.)

Stakkars lille pappa. Stakkars lille mamma.

SOFIA (til Pedro)

Du har også dine historier.

PEDRO

Det har jeg.

Svak tangomusikk.

Rita lar foreldrene gå fri, setter dem i bevegelse, til tangomusikken. Sofia og Pedro begynner veldig sakte å gjøre dansebevegelser, først bare som små antydninger, litt i ubalanse på det ujevne underlaget.

21 HELT ROLIG

MARIA (til publikum, om brudekjolen som Rita fremdeles har på seg)

Burde hun ikke ta av seg den kjolen?

(til Rita) Skal du ikke ta av deg den kjolen nå?

RITA

Hva?

MARIA

Det er på tide å begynne.

Rita går til Maria. Sofia og Pedro gjør fremdeles forsiktige og søkende dansebevegelser. Kroppene husker det som intellektet har glemt.

RITA

Jeg vet ikke om jeg vil.

MARIA

Du må det.

Maria hjelper Rita å ta av brudekjolen og henger den opp. Den roterer sakte rundt sin egen akse.

Maria finner et av miniatyrarkene fra Sofias gave (den med silkebånd rundt).

MARIA (forts., leser)

Gå ikke fra meg med lukket dør

La døren stå åpen –

Åpne vinduet på vidt gap –

Musikken blir tydeligere. Sofia og Pedro fortsetter å antyde en dans.

MARIA (forts.)

... og la meg se himmelen –
La vinden omfavne meg
Som om den er deg –

RITA (til publikum)

Hvorfor gråter jeg?
Jeg gråter for mamma.
Og for pappa.
For kjærligheten deres.
For alt det triste som har skjedd.
For at jeg er uten tilhørighet.
Alltid utlending. Alltid annerledes.

Pedro og Sofia: To mennesker som forsiktig og langsomt setter i gang en ganske vanlig, uvirtuos tango. De lever.

MARIA (stumper røyken, snakker til publikum og Rita)

Jeg ville bare gå nedover gata
Stoppe og se meg om, helt rolig, mens hjertet skulle slå rolige gode slag
Jeg ville se en blomst som lukker seg om natta
Se den åpne seg når dagslyset kommer
Ville se familiene som har piknik i parken
Ungene som leker på stranda
Snu meg etter en person det er noe spesielt med
Sette meg på en kafé og bestille en kald øl
Drikke den
Bytte til ren bukse
Kjøpe meg et par nye sokker
Gå opp på en høyde og se utover
Lukte våren komme
La vinden ta tak i håret, la det virvle rundt ansiktet
Her er jeg –

Rita plukker frem ting som ligger under teppet, etterhvert vil hun ta hele teppet bort. Maria er der fremdeles, hun hjelper Rita. Sofia og Pedro danser. De blir dyttet på eller flytter seg når jentene jobber for å få vekk teppet. Rita og Maria snakker mens de sorterer tingene de finner: Alle de gulnede avisene på ett sted – som om det er en utstilling for publikum. Alt garnet nøstes opp og legges på ett sted sammen med bamsen og de tre genserne. En blomst vokser kanskje opp et sted i dette landskapet i løpet av denne siste scenen. Minitatyrarkene legges i bunker rett ved publikum, eller gis direkt til publikum som blir bedt om å passe på dem så lenge. Og kanskje brudekjolen fremdeles svirrer rundt sin egen akse, og at det får mer og mer fokus mot slutten?

RITA

Det nytter jo ikke å gå og tenke på alt jeg skulle spurt om, tatt ansvar for –

/

Jeg angrer på at jeg ikke stilte flere spørsmål, at jeg ikke hørte bedre etter, at jeg ikke ...

MARIA

Ingenting av dette er jo din skyld.

RITA

Neida.

Maria begynner å rydde igjen. Rita venter, ser på Maria, vil få henne til å snakke, til slutt spør hun igjen:

RITA

Trodde du noen gang at du skulle dø?

MARIA (ler)

Trodde jeg noen gang at jeg skulle overleve, mener du vel?

RITA

Ja?

MARIA

Håpet er sterkt. Overlevelsesevnen enorm. Jeg har aldri hatt en sterkere følelse av å leve enn der. Av å klare det umulige. Det var ekstremsport. Trenger ikke å klatre i Himalaya etter dette.

Rita ler.

RITA (unnskylder seg for latteren)

Unnskyld.

MARIA

Men jeg hadde bestemt meg for å dø. Da de tok oss.

Jeg ville ikke ende opp som de kvinnene jeg hadde sett henge nakne. Jeg ville heller dø.

//

RITA

Fortsett.

MARIA

Da vi ble tatt hjemme og jeg visste at nå var det ingen utvei, tenkte jeg at jeg skulle løpe idet vi ble ført inn i militærbilen utenfor huset vårt. Da ville de skutt meg i ryggen. Så var jeg død, ferdig med det. Men så ga de meg et av nabobarna og sa jeg måtte bære ham til bilen. En bitteliten gutt. Jeg kunne jo ikke la dem drepe ham også.

RITA

Overlevde han?

MARIA

Ja. Jeg løp jo ikke.

RITA

Jeg mener – lever han i dag?

MARIA

Joda, men du vet, han har det ikke greit. Han gråt og gråt i fengselet. Moren hadde ingen ro å gi ham. Og jeg fikk ikke trøste ham. Hun tviholdt på ham og han gråt. I månedsvis. Det var til å bli gal av.

Maria plukker opp noen av miniatyrarkene, leser.

RITA

Hvor er han nå?

MARIA

Hvem?

RITA

Gutten.

MARIA

Å, han. Moren tok han og broren med seg til Europa. De er der fremdeles. Det var jo ikke alle som reiste hjem da det var over.

RITA (om arkene)

Hva gjør vi med dem?

MARIA

Vi kan jo bare levere dem tilbake til moren din?

RITA

Nei, hun har jo sagt at de skal på utstilling.
... Eller skal vi bare kaste dem og bli ferdig med det?

MARIA

Noen sier at man bør kaste alt. Det man husker da, er det eneste som er verdt å huske.

RITA

Og hvis jeg bare husker smerte? Finnes bare smerten da?

Sofia og Pedro danser tango, musikken er sterkere, de virker yngre. Maria tar noen forsiktige tangotrinn.

RITA (forts.)

Jeg dro på et sånt sted de danser tango, vet du, nå nylig. Hadde ikke hørt tangomusikk på årevis. Tenkte at det er kult, det var noe foreldrene mine drev med da jeg var liten, da vi bodde i eksil. Nå hadde jeg blitt tipset om et skikkelig tangosted. Så jeg gikk inn. Showet satte i gang, og det var bra tango.

Så kjente jeg at jeg gråt. Hvorfor, tenkte jeg. Hvorfor gråter jeg nå? Dette er jo fint –

/

Jeg husker at mamma og pappa var så fine å se på der de danset. De gangene de ikke fikk barnevakt fikk jeg være med. Jeg pleide å krype innunder et av bordene i danselokalet utpå kvelden.

Jeg krøllet meg sammen og så ut mellom bordbena. Så på alle de voksne som danset, og mamma og pappa med blikket dypt festet i hverandre.

//

RITA

Det husker jeg.

Musikken overtar lydbildet fullstendig.

Sofia og Pedro danser. Maria også, alene. Rita snakker med publikum, danser kanskje også.

Ved utgangen er det tre bokser hvor de tettskrevne arkene med liten skrift kan legges.

På kassene står det:

- SKOLEPENSUM
- SØPPEL
- BOKSEN i skapet.

Kanskje skuespillerne forteller de som er i publikum at de må legge miniatyrarkene i kassene når de skal gå, kanskje oppdager de det selv.

Uansett – dansen og musikken fortsetter.

Rita ser på foreldrene som danser, og kanskje hun plukker en dansepartner fra publikum og får flere av dem som er i rommet til å være med å danse. Maria fortsetter å danse alene, eller så finner hun seg en partner hun også. Det vil vise seg.

DET SLUTTER ALDRI